

A Mérnöki Kamara

dr. Hajtó Ödön

25 év után, 2015-ben emlékezem vissza a Mérnöki Kamarával kapcsolatos kezdeti várakozásainkra. A demokratikus társadalmi átalakulásra 1989-1990-ben nyílt történelmi lehetőség. Komolyan vettük az alapvető tézist: „*demokráciában a nép kormányoz.*” Ez csak úgy lehetséges, ha nemcsak a hatalom, hanem a nép is megszervezi önmagát. Az 1960-as, 70-es és 80-as években végzett mérnöki tevékenységem során elég pontosan éreztem hivatásunk pulzusát, és mertem vállalkozni a vezető szerepre.

1. A kezdetek

Egy, a mérnöki hivatás érdekképviseletére hivatott szervezet megalakítására az előkészületek 1988 tavaszán az Építőipari Tudományos Egyesületben (továbbiakban: ÉTE) történtek. Itt kell megemlíteni, hogy az előző évtizedekben, a totalitárius rendszerben egyesület alapításának joga a kommunista párt vezérelte állam monopóliuma volt. Ezáltal nem jöhetett létre semmi olyan magánszerveződés, vagy társadalmi szervezet, mely a hivatalos állásponttól eltérő érdeket képviselhetett volna. Az ideológiai helyzet jellemzésére az alábbi keretben 1960-ban az Akadémiai Kiadó által kiadott ÚJ MAGYAR LEXIKON-T idézem:

"értelmiség a társadalomnak az a rétege, amely hivatásszerűen szellemi munkával foglalkozókból áll. Nem önálló társadalmi osztály, mert nincs önálló helye a társadalmi termelés rendszerében. A szocialista társadalom átneveli és a nép szolgálatába állítja a régi polgári értelmiség értékes tagjait, ugyanakkor kineveli főként a munkásosztály és a dolgozó parasztság soraiból az új szocialista értelmiséget, amelynek fontos szerepe van a gazdasági, tudományos és kulturális haladásban, a kommunista nevelésben, a kulturális forradalom eredményes végrehajtásában."

Az ÉTE-ben 1988 nyarán mérnökökből álló Érdekvédelmi Bizottság¹ alakult. A Bizottság igen hamar eljutott a "*mérnöki kamara*" gondolatához. A kiindulásként szolgáló mintákat ehhez részben az 1924 és 1944 között már működött Budapesti Mérnöki Kamara, részint külföldi példák szolgáltatták.

A reálértelmiség szakmai képviseletével a szocializmus évtizedeiben a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (továbbiakban MTESZ) volt hivatott foglalkozni. A MTESZ a Magyar Mérnökök és Technikusok Szabad Szakszervezetéből alakult át 1948-ban. Ennek volt tagszervezete a fentebb hivatkozott ÉTE is. A MTESZ és a hatalom viszonyát jól jellemzi, hogy annak elnöke ekkor az a Fock Jenő (1916-2002) nyugdíjas kommunista politikus volt, aki 1967 és 1975 között a Magyar Népköztársaság

¹ Az Érdekvédelmi Bizottság tagjai voltak: dr. Hajtó Ödön, a TETA Tervező és Tanácsadó Kiszövetkezet elnöke, Horváth Z. Kálmánné (Manning Mária) a Mélyépítési Tervező Vállalat igazgatónöje, Kádár Zoltán a Szolnok Megyei Tanács Tervező és Beruházó Vállalat igazgatója, Máté János a GYŐRITERV szakági főmérnöke, dr. Scharle Péter az Építésügyi Minisztérium osztályvezetője és dr. Szabó Iván a MÉG Mérnök és Épületgépész Kiszövetkezet elnöke.

miniszterelnöki tisztét töltötte be. A MTESZ főtitkára (ma már úgy mondanánk ügyvezetője) az a Tóth János, aki 1952 és 1960 között a Budapesti Műszaki Egyetemen marxizmus-leninizmus tanára, az Egyetem párttitkára volt. A MTESZ versenybe szállt a mi Érdekvédelmi Bizottságunk szervezkedésével, azt kommunikálta, hogy ő is el tudja látni a szakmai érdekképviseleti feladatokat, nincsen szükség új szervezetre. Akkor, 1988 végén már világos volt, hogy a diktatúrát rövidesen egy demokratikus rendszer fogja felváltani. Akkori reményeink szerint olyan demokrácia ahol a nép kormányoz, és nem a népet kormányozzák. Egy ilyen - ma már klasszikusnak számító - demokráciának előfeltétele, hogy a nép megszervezze magát. A demokratikusan megválasztott hatalom egyedenként nem tud a néppel kommunikálni, világos volt, hogy a népnek ehhez meg kell szerveznie magát.

1988 végén a Parlamenthez már benyújtották az egyesülési jogról szóló törvény tervezetét, arra számítottunk, hogy azt az év folyamán el is fogadják. Önrendelkezésre vonatkozó igényeink által hajtva már 1989 január 4-ére összehívtuk az alakuló ülést. A törvény elfogadása késett, az csak 1989 január 24-én lépett hatályba, így azután az alakuló ülést meg kellett ismételni, amire 1989 március 9-én került sor. Ezen hivatalosan is kimondatott a megalakulás, elfogadásra került az alapszabály, megválasztásra került a vezetőség.²

2. A Kamara mint egyesület 1989-1996

Jogi szempontból még nem értük el a kitűzött célt. Az egyesületi status kevés volt terveink megvalósításához. Ahhoz közttestületi jogosultságra volt szükségünk, de a közttestület fogalmát ekkor még nem ismerte a magyar jogrend. Erről röviden a következőket kell tudni:

egyesület	közttestület
<ul style="list-style-type: none"> - önkéntesen hozhatja létre legalább 10 fő; - csak önkéntes tagjai lehetnek; - az alapszabályban saját maga által meghatározott célra hozható létre; - nevét maga dönti el. 	<ul style="list-style-type: none"> - törvény rendeli el létrehozását; - a törvény meghatározott tevékenység folytatását tagsághoz kötheti; - a törvényben meghatározott közfeladatokat köteles ellátni, de az alapszabály más célokat is megjelölhet; - nevét a törvény mondja ki.

A közttestületet a polgári törvénykönyv 1993. évi módosításával³ hozta létre az Országgyűlés, amit a következő keretes írásban idézek:

² Az egyesületi statussal alakult kamara vezetősége: Elnök. dr. Hajtó Ödön, okl. mérnök, elnökségi tagok: Andor Béla okl. mérn., dr. Kerkápoly Endre egyetemi tanár, Pataky Etelka okl. mérn., dr. Korda János okl. mérn., Denk András okl. gépészm., dr. Fekete Iván okl. gépészm., Fülöp Lajos okl. kohóm., dr. Visontai József okl. mérn., Keve Lajos okl. gépészm., dr. Szüts István okl. vill. m., Perjés Zsolt okl. gépészm., Komornoki László okl. bányam., Dankó Jenő okl. m., és Stojanovich József épületgépész mérnök.

³ 1993. évi XCII. törvény

Ptk.65. § (1) **A köztestület** önkormányzattal és nyilvántartott tagsággal rendelkező szervezet, amelynek létrehozását törvény rendeli el. A köztestület a tagságához, illetőleg a tagsága által végzett tevékenységhez kapcsolódó közfeladatot lát el. A köztestület jogi személy.

(2) **Köztestület különösen** a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Művészeti Akadémia, a gazdasági, illetve **a szakmai kamara**.

(3) Törvény meghatározhat olyan közfeladatot, amelyet a köztestület köteles ellátni. A köztestület a közfeladat ellátásához szükséges — törvényben meghatározott — jogosítványokkal rendelkezik, és ezeket önigazgatása útján érvényesíti.

(4) Törvény előírhatja, hogy valamely közfeladatot kizárólag köztestület láthat el, illetve, hogy meghatározott tevékenység csak köztestület tagjaként folytatható.

(5) A köztestület által ellátott közfeladatokkal kapcsolatos adatok közérdekűek.

(6) A köztestületre — ha törvény eltérően nem rendelkezik — az egyesületre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

Innen kezdve a lobbitevékenységünk egy mérnöki kamarát létrehozó törvény megszületésére irányult. Számptalan tervezetet készítettünk, melyekben legfontosabb közfeladatnak tekintettük a partnerséget a hatalommal, a mérnöki szellemi szolgáltatások végzésére vonatkozó jogosítások elbírálását, nyilvántartását, etikai kódex megfogalmazását, a panaszok kivizsgálását, a mérnöki szellemi szolgáltatásra vonatkozó díjszabás bevezetését.

Egy érdekes epizód még 1990-es évek elejéről. Egyetlen közös kamarája legyen-e a mérnököknek és az építészeknek? Mérnöki részről ennek nem lett volna akadály, magunk részéről csak ennek előnyeit láttuk. E témában az akkor még egyesületi Építész Kamara félezer tagja gyűlt össze a Kertészeti Egyetem Villányi úti aulájában, ahol szavazással a többség az önállóság képviselője mellett döntött.

3. A Kamara, mint köztestület 1996-után

A mérnöki és az építész kamaráról szóló törvény végül is 1996 júniusában a két önálló kamara elve mentén került elfogadásra.⁴ A törvény előírása szerint demokratikus választások sorozatával kellett meg alakítani a szervezeteket, a törvény az egyesületi törvény alapján 1989-ben alapított mérnöki, illetve építész kamarákat nem fogadta el jogelődként.

Előbb a területi, megyei kamarák jöttek létre, majd azok küldöttei alakították meg az országos Magyar Mérnöki Kamarát. Engem előbb 1996. november 15-én a Budapesti és Pest Megyei Mérnöki Kamara elnökévé választottak, majd 1997. január 11-én az országos Magyar Mérnöki Kamara elnökévé választottak. Ez utóbbi a tisztséget 2001-ig töltöttem be, amikor is azt tőlem dr. Kovács Gábor vette át, majd 2009-től Barsiné Pataky Etelka. A Magyar Mérnöki Kamara intézménye hasonló hosszúságú időt élt meg, mint elődje az 1924-ben alapított Budapesti Mérnöki Kamara, mely 1945-ben szűnt meg hivatalosan.

Időközben megalapítottuk a Mérnök Újságot, az első szám 1994 szeptemberében jelent meg. Első kiadója a Logod Bt. volt, Buday Miklós vezetésével. A kiadói tevékenységet 2010-től egy pályázat eredményeképpen a Heti Válasz kiadó vette át, Borókai Gábor vezetésével. A folyóirat jelen sorok írásakor még mindig működik, a 21. évfolyamnál tart.

4. A Mérnöki Kamara és a politika

A huszonöt évvel ezelőtti várakozásaink mai napig értek meg. A politikai rendszerváltás elhúzódása következtében még most, 2015-ben a politikai pártok sokkal inkább egymással vannak elfoglalva, mintsem a demokráciát működtetnék. A Polgári Törvénykönyv 1993. évi módosítása már sugalmazta a közfeladatok decentralizálását, de ennek végrehajtásában a Mérnöki Kamara csak bürokratikus feladatok tekintetében részesült, szakpolitikai véleményét

⁴ 1996. évi LVIII. törvény a tervező- és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról.

nem kérték, nem is hallgatták meg. Műszaki kérdésekben nem folyt érdemi konzultáció a szakma és a politika világa között. Húsz év után 2013-ban az új Polgári Törvénykönyvből⁵ a köztisztviselő fogalma már kimaradt, ami dokumentált visszalépés a hatalommegosztás szándékától. A hivatásrendi kamarákat a hatalmi szféra ráerőltetett törvényekkel és rendeletekkel „kézi vezérli”, a politika minden döntési jogkört kezében tart. Az állam létezését nem kérdőjelezem meg, mert a hatalom mindenképpen kell, hogy egy autoritással rendelkezzen, amivel középpontba tartást biztosít a népakarat számos megnyilvánulása között. Itt arányossági probléma van, a demokrácia lényege nem érvényesül, amiről egy másik írásom szól.

⁵ 2013. évi V. törvény.